

Vinko Krišković (1861.-1952.)

Dana "6. studenoga 1952. umro je u Zürichu u 92. godini prof. dr. Vinko Krišković, poznati hrvatski političar iz vremena Prvog svjetskog rata i pravni znanstvenik po pozivu." Tako *Neue Züricher Zeitung* od 12. XI. 1952. započinje vijest o smrti znamenitog pravnika, političara, šekspirologa i profesora Upravnog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

Vinko Krišković rodio se u Senju 16. svibnja 1861. godine u obitelji uglednog trgovca i brodovlasnika Antuna Kriškovića i Antonije rođ. Giordano. Pravo je studirao petnaest godina u Berlinu i Beču, s time da je u tom razdoblju proputovao čitavu Europu te naučio engleski i španjolski. Studij u inozemstvu bio je presudan u njegovoj demokratskoj političkoj orijentaciji i pretvorio ga je u intelektualca širokih interesa i bogate opće kulture, a opet vrlo stručnog u svojoj profesiji. Svojom svestranošću i gotovo enciklopedijskim znanjem zapeo je za oko i svojim profesorima, pa mu je nakon diplome ponuđeno mjesto docenta na Katedri državnog prava Bečkog sveučilišta, ali Krišković se na toj ponudi zahvalio; radije se 1892. g. vratio u rodni Senj i zaposlio se na ne toliko atraktivnom mjestu blagajnika Okružne blagajne za potporu bolesnika. No, njemu je bilo važno da se nakon mnogo godina provedenih u tuđini vrati u domovinu.

Godine 1895. doktorirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Uskoro je uslijedila još jedna zanimljiva ponuda; grof Karlo Khuen-Hedervary ponudio mu je službeničko mjesto u Zemaljskoj vladi, iako je Krišković bio uvjereni starčevićanac. Prihvatio je, uz uvjet da smije "raditi samo po zakonima i svojoj savjesti". Ban je zaista održao riječ i nije na njega vršio nikakav politički pritisak. Hedervary je također bio impresioniran Kriškovićevom učenošću i stručnošću na polju uprave, pa ga je zaposlio u Personalnom odjelu Predsjedništva Zemaljske vlade, gdje je s njim bio u stalnom kontaktu.

Kriškovićeva prava želja, međutim, bila je da predaje pravo, pa je ubrzo prešao na Pravni fakultet, gdje je 9. lipnja 1900. održao nastupno predavanje "Viši nadzor nad upravom". U jesen iste godine preuzeo je Katedru upravnog prava te objavio i udžbenik "Uprava i sudstvo". Katedra upravne nauke i upravnog prava bila je tada još vrlo mlada; utemeljena je osam godina ranije, 1892. g., odvajanjem predmeta Ustavna i upravna politika od Katedre nacionalne ekonomije. Krišković je izrađivao i skripte svojih predavanja koje je stalno usavršavao i nadopunjavao. S iskustvom koje je stekao radeći u upravi mogao je probleme sagledati i iz perspektive praktičara. Znao je da je za efikasnu upravu potreban školovan, efikasan i stručan činovnički kadar, pa je svoje pedagoško djelovanje usmjerio postizanju tog cilja. Godine 1912. objavio je knjigu "Upravna nauka i hrvatsko-ugarsko upravno pravo".

Godine 1913. izabran je za saborskog zastupnika za kotar Gospić na listi Hrvatske ujedinjene samostalne stranke, a 29. lipnja 1917., za banovanja Antuna pl. Mihalovića, imenovan je podbanom. Kao podban raspravljao je sa carem i kraljem Karlom o mogućem trijalističkom uređenju Monarhije, i kako je kasnije napisao u autobiografiji, bio je "poslije Mažuranića jedini pučanin političar Hrvat što je imao pristup k carskom dvoru". Bio je aktivan i u drugim pitanjima; potaknuo je osnivanje Medicinskog fakulteta u Zagrebu, zalagao se za elektrifikaciju, a osobitu pozornost posvećivao je socijalnoj politici u razdoblju Prvog svjetskog rata. Smatrao je da Monarhija neće uspjeti dobiti rat, ali nije vjerovao da

će doći i do njezina raspada jer se nadao da će sile pobjednice nastojati očuvati veliku srednjoeuropsku državu zbog ravnoteže snaga između Rusije i Njemačke.

Nakon raspada države, Krišković se povlači iz političkog života. Regent Aleksandar mu je, doduše, ponudio suradnju, ali Krišković je to odbio jer je bio protivnik južnoslavenske države; tvrdio je da Hrvati pripadaju zapadnom, a Srbi bizantsko-pravoslavnom kulturnom krugu i da je zajednička država neprirodno rješenje. Vratio se na Fakultet i godine 1925., povodom tisućite godišnjice Hrvatskog kraljevstva, objavio je knjigu "Hrvatsko pravo kućnih zadruga". Sljedeće je godine umirovljen. Umirovljeničke dane kratko je prijevodio Shakespeareovih djela na hrvatski jezik. Preveo je 24 njegova djela i bio je izabran za člana londonskog Royal Shakespearean Societyja. Bio je osoba široke opće kulture te brojnih i raznovrsnih interesa, a posebno je volio glazbu i kazalište.

Zakonskom odredbom iz siječnja 1942. u obnovljeni Hrvatski sabor ulaze i svi živući zastupnici iz saziva 1918. godine, pa tako i Krišković. Iako se taj saziv sastao samo nekoliko puta, to Kriškovića, sad već osamdesetogodišnjaka, nije spriječilo u političkom djelovanju; zajedno s predsjednikom Sabora Markom Došenom i još nekim zastupnicima predao je Paveliću memorandum kojim se zahtijevalo oslobođenje iz logora svih osoba i grupa zatočenih po principu kolektivne odgovornosti. U istom se memorandumu postavlja pitanje kako je moguće Dalmaciju, koja je kolijevka hrvatske državnosti, prepustiti Mussoliniju i to od strane režima koji sebe smatra prohrvatskim. Pavelić, kojem je (kao i Mačeku) Krišković predavao na Fakultetu, oglušio se na zahtjev svojeg starog profesora. Kao gorljivog domoljuba, Kriškovića je smetalo izjednačavanje zločinačkog ustaškog pokreta s hrvatstvom. Vidjevši da ne može ništa promijeniti, odlučuje se na dobrovoljni egzil i 1943. odlazi u Švicarsku u kojoj je proveo zadnje godine života.

Prof. Krišković živio je u burnom vremenu za hrvatsku povijest. Bio je svjedokom svjetskih ratova, Hedervaryjeva banovanja, Aleksandrove diktature i Pavelićeve strahovlade. Političari su ga uvijek trebali zbog njegove stručnosti dok on, baš naprotiv, za svoju karijeru nije trebao politiku; njome se bavio u trenucima kad je smatrao da može pridonijeti napretku hrvatskog naroda. Poliglot i kozmopolit s jedne, a vatreni hrvatski patriot s druge strane, Krišković je uvijek bio – demokrat.